

הלכות עירובין פרק א

מצוות הלכות עירובין

הלכות עירובין

מצות עשה אחת, והיא מדברי סופרים, ואינה מן המנין.

וביאור מצוה זו בפרקים אלו.

מגיד משנה:

הפשטה שביסוד הלכות עירובין שהפת

פת הוא דעת, תינוק וכו'

זה אחד מג' מצוות דרבנן בכותרות: עירובין חנוכה ומגילה

פרק א

מצוות עירוב

תקנת עירובין

א.

חצר שיש בה שכנים הרבה, כל אחד מהן בבית לעצמו, דין תורה הוא שיהיו כולן מותרין לטלטל בכל החצר, ומבתים לחצר, ומהחצר לבתים, מפני שכל החצר רשות היחיד אחת שמותר לטלטל בכולה.

וכן הדין במבוי שיש לו לחי או קורה, שיהיו כל בני המבוי מותרים לטלטל בכולו, ומחצירות למבוי, וממבוי לחצירות, שכל המבוי רשות היחיד הוא. וכן הדין במדינה שהיא מוקפת חומה גבוהה עשרה טפחים שיש לה דלתות ננעלות בלילה, שכולה רשות היחיד היא. זה הוא דין תורה:

ב.

אבל מדברי סופרים אסור לשכנים לטלטל ברשות היחיד שיש בה חלוקה בדירין, עד שיערבו כל השכנים כולן מערב שבת. אחד חצר, ואחד מבוי, ואחד המדינה. ודבר זה תקנת שלמה ובית דינו הוא:

ג.

וכן יושבי אהלים, או סוכות, או מחנה שהקיפו מחיצה - אין מטלטלין מאוהל לאוהל עד שיערבו כולן.

אבל שיירה שהקיפה מחיצה - אין צריכין לערב, אלא מוציאים מאוהל לאוהל בלא עירוב, לפי שהן כולן מעורבין ואין אותן אהלים קבועין להן:

ומפני מה תיקן שלמה דבר זה? כדי שלא יטעו העם ויאמרו, כשם שמותר להוציא מן החצירות לרחובות המדינה ושווקיה ולהכניס מהן לחצירות, כך מותר להוציא מן המדינה לשדה ולהכניס מן השדה למדינה, ויחשבו שהשווקים והרחובות הואיל והן רשות לכל הרי הן כשדות וכמדברות, ויאמרו שהחצירות בלבד הן רשות היחיד, וידמו שאין ההוצאה מלאכה, ושמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים:

לפיכך תיקן שכל רשות היחיד שתיחלק בדירין, ויאחזו כל אחד ואחד בה רשות לעצמו, ויישאר ממנה מקום ברשות כולן ויד כולן שוה בו, כגון חצר לבתים, שנחשוב אותו המקום שיד כולן שוה בו כאילו הוא רשות לרבים, ונחשוב כל מקום ומקום שאחזו כל אחד ואחד מן השכנים וחלקו לעצמו שהוא בלבד רשות היחיד, ויהיה אסור להוציא מרשות שחלק לעצמו לרשות שיד כולן שוה בו, כמו שאין מוציאין מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא ישתמש כל אחד ברשות שחלק לעצמו בלבד, עד שיערבו כולן, אף על פי שהכל רשות היחיד:

ומה הוא העירוב הזה? הוא שיתערבו במאכל אחד שמניחין אותו מערב שבת, כלומר שכולנו מעורבין ואוכל אחד לכולנו, ואין כל אחד ממנו חולק רשות מחבירו, אלא כשם שיד כולנו שוה במקום זה שנשאר לכולנו, כך יד כולנו שוה בכל מקום שאחזו כל אחד לעצמו, והרי אנו כולנו רשות אחת. ובמעשה זה לא יבואו לטעות ולדמות שמותר להוציא ולהכניס מרשות היחיד לרשות הרבים:

העירוב שעושין בני החצר זה עם זה - הוא הנקרא עירובי חצירות, ושעושין אנשי המבוי זה עם זה, או כל בני המדינה - הוא הנקרא שיתוף:

במה מערבין

ערוב חצרות

ח.

אין מערבין בחצירות אלא בפת שלימה בלבד.
אפילו כיכר מאפה סאה והיא פרוסה - אין מערבין בה,
היתה שלימה והיא כאיסר - מערבין בה.
וכשם שמערבין בפת תבואה כך מערבין בפת אורז ובפת עדשים, אבל לא בפת דוחן.

שיתוף מבואות

ושיתוף - בין בפת בין בשאר אכלים.
בכל אוכל משתתפין, חוץ מן המים בפני עצמן או מלח בפני עצמו.
וכן כמהין ופטירות אין משתתפין בהן, שאינן חשובין כאכלים.
עירב מים עם מלח - נעשה כמורייס, ומשתתפין בו:

שיעור האוכל

ט.

וכמה שיעור האוכל שמשתתפין בו?
כגרוגרת לכל אחד ואחד מבני המבוי או מבני המדינה.
והוא שיהיו שמונה עשר או פחות,

אבל אם היו מרובין על זה - שיעורו שתי סעודות שהן כשמונה עשר גרוגרות, שהן כשישה ביצים בינוניות.

אפילו היו המשתתפין אלפים ורבבות, שתי סעודות לכולן:

נאכל כמות שהוא ולפתן

י.

כל אוכל שהוא נאכל כמות שהוא, כגון פת, ומיני דגן, ובשר חי, אם נשתתפו בו, - שיעורו מזון שתי סעודות.

וכל שהוא לפתן, ודרך העם לאכול בו פיתן, כגון יין מבושל, ובשר צלי, וחומץ, ומורייס, וזיתים, ואימהות של בצלים - שיעורו כדי לאכול בו שתי סעודות:

יא.

נשתתפו ביין חי - שיעורו שתי רביעיות לכולן.

וכן בשיכר - שתי רביעיות.

ביצים - שתים, ומשתתפין בהן ואפילו הן חיות.

רימונים - שתים.

אתרוג - אחד.

חמישה אגוזין.

חמישה אפרסקין.

ליטרא של ירק, בין חי בין שלוק,

ואם היה בשל ולא בשל - אין מערבין בו, לפי שאינו ראוי לאכילה.

עוכלא תבלין.

קב תמרים.

קב גרוגרות.

מנה דבילה.

קב תפוחים.

כשות - כמלוא היד.

פולין לחין - כמלוא היד.

חזין - ליטרא.

והתרדין - הרי הן בכלל הירק ומערבין בהן.

עלי בצלים - אין מערבין בהן אלא אם הבצילו ונעשה אורך כל עלה מהן זרת, אבל פחות מכאן אינו אוכל.

וכל אלו הדברים האמורין כלפתן הן, ולפיכך נתנו בהן שיעורין אלו, וכן כל כיוצא בהן.

וכל האכלין מצטרפין לשיעור השיתוף:

שיעורים

יב.

ליטרא האמורה בכל מקום - מלוא שתי רביעיות,

ועוכלא - חצי רביעית.

ומנה האמור בכל מקום - מאה דינר,

והדינר - שש מעין,

והמעה - משקל שש עשרה שעורות,

והסלע, ארבעה דינרין.

והרביעית - מחזקת מן המים או מן היין משקל שבעה עשר דינרין וחצי דינר בקירוב.

נמצאת הליטרא משקל חמישה ושלשים דינר,

והעוכלא משקל תשעה דינרין פחות רביע:

יג.

סאה האמורה בכל מקום - ששת קבין,

והקב - ארבעת לוגין,

והלוג - ארבע רביעיות,

וכבר ביארנו מידת הרביעית ומשקלה.

ואלו השיעורין שאדם צריך לזכור אותן תמיד:

מאכלים אסורים

יד.

אוכל שהוא מותר באכילה, אף על פי שהוא אסור לזה המערב - הרי זה מערב בו ומשתתף בו.

כיצד? משתתף הוא הנזיר בין, וישראל בתרומה, וכן הנודר מאוכל זה, או שנשבע שלא יאכלנו - מערב בו ומשתתף בו, שאם אינו ראוי לזה, הרי הוא ראוי לאחר:

טו.

אבל דבר האסור לכל, כגון טבל, אפילו טבל של דברי סופרים, וכן מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו כהוגן, וכן מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכה - אין מערבין ומשתתפין בהן.

ומערבין ומשתתפין בדמאי, מפני שראוי לעניינם, ובמעשר שני והקדש שנפדו, אף על פי שלא נתן את החומש, שאין החומש מעכב.

ומערבין במעשר שני בירושלים, מפני שהוא שם ראוי לאכילה, אבל לא בגבולין:

טז.

כיצד מערבין בחצירות? גובין חלה אחת שלימה מכל בית ובית, ומניחין הכל בכלי אחד בבית אחד מבתי החצר, אפילו בבית התבן או בבית הבקר או בבית האוצר.

אבל אם נתנו בבית שער, אפילו בית שער של יחיד, או באכסדרה, או במרפסת, או בבית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות - אינו עירוב. וכשמקבץ העירוב מברך, ברוך אתה י"י אלהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציונו על מצות עירוב, ואומר, "בעירוב זה יהיה מותר לכל בני החצר להוציא ולהכניס מבית לבית בשבת".

ויש לקטן לגבות עירובי חצירות.

ובית שמניחין בו עירוב - אינו צריך ליתן את הפת.

ואם היו רגילין להניח בו - אין משנין אותו, מפני דרכי שלום:

כיצד משתתף במבוי

יז.

וכיצד משתתפין במבוי? גובה אוכל כגרוגרת מכל אחד ואחד, או פחות מכגרוגרת אם היו מרובים, ומניח הכל בכלי אחד בחצר מחצרות המבוי או בבית מן הבתים. אפילו בית קטן, או אכסדרה, או מרפסת - הרי זה שיתוף, אבל אם הניחו באויר מבוי - אינו שיתוף.

ואם הניח הכלי בחצר - צריך להגביה הכלי מן הקרקע טפח, כדי שיהיה ניכר.

ומברך על מצות עירוב, ואומר, בזה השיתוף יהיה מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצירות למבוי בשבת:

יח.

חילקו את העירוב או את השיתוף, אף על פי שהוא בבית אחד - אינו עירוב. אבל אם מילאו את הכלי מן העירוב, ונשאר ממנו מעט והניחוהו בכלי אחר - מותר:

יט.

המשתתפין במבוי - צריכין לערב בחצירות, כדי שלא לשכח התינוקות תורת עירוב, שהרי אין התינוקות מכירין מה נעשה במבוי. לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת - סומכין עליו, ואין צריכין לערב בחצירות, שהרי התינוקות מכירין בפת:

בני חבורה

כ.

בני חבורה שהיו מסובין בבית, וקדש עליהן היום - פת שעל השולחן סומכין עליה משום עירובי חצרות. ואם רצו לסמוך עליה משום שיתוף - סומכין, אף על פי שהן מסובין בחצר:

זיכוי פת

כא.

לקח אחד מבני החצר פת אחת, ואמר, "הרי זו לכל בני החצר", או אוכל כשתי סעודות, ואמר, "הרי זה לכל בני המבוי" - אינו צריך לגבות מכל אחד ואחד.

אבל צריך לזכות להן בו על ידי אחר.

ויש לו לזכות להן על ידי בנו ובתו הגדולים, ועל ידי עבדו העברי, ועל ידי אשתו, אבל לא על ידי בנו ובתו הקטנים, ולא על ידי עבדו ושפחתו הכנענים, מפני שידן כידו.

וכן יש לו לזכות להן על ידי שפחתו העברית אף על פי שהיא קטנה, שהקטן זוכה לאחרים בדבר שהוא מדברי סופרים. ואינו צריך להודיע לבני החצר או לבני המבוי שהרי זיכה להן ועירב עליהן, שזכות היא להן, וזכין לאדם שלא בפניו:

זמן העירוב

כב.

אין מערבין ולא משתתפין בשבת, אלא מבעוד יום. ומערבין עירובי חצרות ושיתופי מבואות בין השמשות, אף על פי שהוא ספק מן היום ספק מן הלילה. ולעולם צריך שיהא העירוב או השיתוף מצוי ואפשר לאכלו כל בין השמשות.

לפיכך אם נפל עליו גל, או אבד, או נשרף, או שהיה תרומה ונטמאת

מבעוד יום - אינו עירוב,

משחשיכה - הרי זה עירוב,

ואם ספק - הרי זה עירוב, שספק עירוב כשר:

כג.

נתן העירוב או השיתוף במגדל, ונעל עליו, ואבד המפתח קודם שחשיכה. אם אי אפשר לו להוציא העירוב אלא אם כן עשה מלאכה בין השמשות - הרי זה כמי שאבד ואינו עירוב, שהרי אי אפשר לו לאכלו.

הפריש תרומת מעשר או תרומה גדולה, והתנה עליה שלא תהיה תרומה עד שתחשך - אין מערבין בה, שעדיין היא טבל כל בין השמשות, וצריך שתהיה סעודה הראויה מבעוד יום: